

*Zborník vyšiel s príspevím Ministerstva školstva Slovenskej republiky
a Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny.*

© **Autori:**

PhDr. Ľudmila Benčatová, CSc.

PhDr. Katarína Hincová, PhD.

PaedDr. Renáta Hlavatá, PhD.

PaedDr. Janka Kurajová Stopková

PhDr. Marcel Olšiak

Mgr. Eva Polgáryová

PaedDr. Edita Príhodová, PhD.

Doc. PhDr. Miloslav Vojtech, PhD.

PhDr. Eva Vrbanová

Editor: Doc. PhDr. Miloslav Vojtech, PhD.

Recenzent: Doc. PhDr. Zuzana Kákošová, CSc.

ISBN 978-80-223-2590-5

Obsah

<i>Úvod</i>	5
<i>Ludmila Benčatová</i> Vysoká škola, to nie je učenie sa naspamäť (Opäť dva problémy, ktorým by sa mala venovať pozornosť na strednej škole)	7
<i>Renáta Hlavatá</i> Čítanie s porozumením – vzdelávací projekt pre učiteľov	13
<i>Janka Kurajová Stopková, Eva Polgáryová</i> Výsledky intaktných žiakov a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v teste zo slovenského jazyka a literatúry v roku 2007	17
<i>Edita Príhodová</i> Učebnice slovenskej literatúry pre slovenskú menšinu v Maďarsku ako podnet pre reformu školstva na Slovensku	26
<i>Marcel Olšiak</i> Ďalšie vzdelávanie učiteľov so zameraním na rozvíjanie kľúčových kompetencií v predmete slovenský jazyk na Katedre slovenského jazyka FF UKF	32
<i>Miloslav Vojtech</i> Nový lexikografický a literárnohistorický projekt.....	37
<i>Eva Vrbanová</i> Konečne je na svete olympiáda zo slovenského jazyka.....	41
<i>Eva Vrbanová</i> Správa o činnosti Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny za obdobie 2005 – 2008	43

ÚVOD

Zborník *K problematike vyučovania materinského jazyka a literatúry III.* prináša sériu príspevkov, ktoré vo forme referátov odzneli na Odbornom seminári venovanom aktuálnym otázkam slovenského jazyka a literatúry, ktorý sa konal v dňoch 11. – 12. júna 2008 v priestoroch Kongresového a vzdelávacieho centra na Bárdošovej ulici v Bratislave. Podujatie organizačne pripravila Slovenská asociácia učiteľov slovenčiny. Na seminári odznelo dovedna 11 referátov, prezentácií a diskusných príspevkov (väčšinu z nich publikujeme v predkladanom zborníku), ktoré predniesli predovšetkým učitelia základných a stredných škôl, ale aj pedagógovia z viacerých slovenských univerzít.

Texty zaradené do predkladanej publikácie svojím charakterom nadväzujú na príspevky publikované v predchádzajúcej sérii zborníkov *K problematike vyučovania materinského jazyka a literatúry* z roku 2006 a *K problematike vyučovania materinského jazyka a literatúry II.* z roku 2007. Dotýkajú sa niekoľkých problémových okruhov, ktoré súvisia s aktuálnymi otázkami vyučovania materinského jazyka a literatúry: otázkam z oblasti teórie vyučovania slovenského jazyka a literatúry a príprave budúcich učiteľov slovenčiny, problematike inovácií v oblasti predmetovej didaktiky, testovaniu žiakov, problematike učebníc slovenskej literatúry, projektom z oblasti ďalšieho vzdelávania a z oblasti vedy a výskumu.

Osobitnú skupinu tvoria záverečné príspevky zamerané na informovanie o aktivitách Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny a o Olympiáde v slovenskom jazyku.

Dúfame, že zborník *K problematike vyučovania materinského jazyka a literatúry III.* sa ako celok stane užitočnou publikáciou, ktorá obohatí diskusiu o súčasnom stave, trendoch a perspektívach vyučovania materinského jazyka na všetkých typoch škôl a prinesie množstvo nových a inšpiratívnych podnetov, ktoré budú môcť učitelia využiť v školskej praxi. Zborník sa stane užitočnou publikáciou nielen pre učiteľov všetkých typov škôl, ale určite sa stane aj vhodnou pomôckou pre študentov učiteľského štúdia slovakistiky na našich vysokých školách.

Miloslav Vojtech

Vysoká škola, to nie je učenie sa naspamäť (Opäť dva problémy, ktorým by sa mala venovať pozornosť na strednej škole)

Ludmila Benčatová

(Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

Na základe analýzy vyučovacích hodín na strednej škole, ich pozorovaním a rozhovorom so študentmi odboru slovenský jazyk a slovenská literatúra na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave na seminároch z didaktiky slovenského jazyka konštatujeme, že vedomosti získané na strednej škole sú často len teoretické, študenti ich nevedia adekvátne využiť v praxi a čo je priam zarážajúce, veľakrát ovládajú gramatické učivo naspamäť bez toho, aby ho vedeli vysvetliť, správne používať či aby im bola na strednej škole poskytnutá možnosť interpretácie, nie memorovanie, naučeného učiva. V príspevku sa preto pokúsime nájsť možnosti riešenia, ako pracovať na hodinách slovenského jazyka pútavejšie, pre žiakov prítlačivejšie, ale hlavne to, ako dosiahnuť, aby si študenti hodiny slovenského jazyka obľúbili, tešili sa na ne, no predovšetkým, aby si boli istí, že ovládanie učiva zo slovenského jazyka je pre nich dôležité a potrebné.

Téma predkladaného príspevku by mohla mať takýto podtitul: Pripravila stredná škola študentov 1. ročníka odboru slovenský jazyk a slovenská literatúra na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave dostačujúco, aby zvládli náročné povinné učivo (ale učivo v rámci voliteľných a povinne voliteľných predmetov nevynímajúc) z jednotlivých disciplín na čiastkové skúšky?

Na Katedre slovenského jazyka už pôsobím dlho, a preto ma doslova trápi problém, s ktorým doslova zápasím takmer každý rok. So študentmi 1. ročníka odboru slovenský jazyk a slovenská literatúra sa pomerne často stretávam v letnom semestri na seminároch z predmetu Morfológia slovenského jazyka. Podľa platného študijného programu majú študenti v rozvrhu každý týždeň z tohto predmetu jednu hodinu prednášku a tiež jednohodinový povinný seminár. Študenti jednodborového štúdia odboru slovenský jazyk a slovenská literatúra majú navyše povinný predmet Cvičenia z morfológie slovenského jazyka. Tento predmet si v rámci voliteľných predmetov však môžu zapísať aj ostatní študenti odboru slovenský jazyk a slovenská literatúra a po uvážení a dohode s vyučujúcim aj študenti iných odborov nielen v rámci Filozofickej fakulty, ale v prípade záujmu aj z iných fakúlt podobného zamerania. (Na seminároch z uvedených disciplín sme sa už stretli so študentmi z Poľska, Maďarska, ale aj z Číny, Japonska či Kórey, ktorí na Filozofickej fakulte ako študenti slovakistiky strávili jeden či dva semestre). Keďže ide o náročné učivo nielen čo sa obsahu

týka, ale aj jeho množstvom, je viac ako isté, že všetkým otázkam a problémom z morfológie slovenského jazyka sa jednoducho nemôžeme venovať v takom krátkom čase rovnako podrobne. Často to preto riešime hneď na začiatku semestra zadaním samostatnej práce predovšetkým vypracovaním seminárnej práce (vypracovaným seminárnym prácam venujeme vždy minimálne posledný seminár aktuálneho semestra a každý študent, ktorý prácu vypracoval, prednesie resumé, aby ostatní študenti v seminári vedeli, čomu sa v práci venoval, čo bolo predmetom jeho skúmania), uvedením základnej a odporúčanej študijnej literatúry a, samozrejme, aj požiadaviek, čo musí každý študent zvládnuť a ovládať, aby po skončení semestra získal stanovený počet kreditov. Tie však získania nielen za to, že pravidelne chodil na semináre, ale musí zároveň na seminároch vystupovať aktívne, musí sa teda pravidelne pripravovať, a musí tiež zvládnuť aj ústnu skúšku, ktorá čaká každého študenta po skončení 2. semestra štúdia. (V kreditovom systéme štúdia je totiž predmet Morfológia slovenského jazyka hodnotený tak, že 40 percent zo záverečného hodnotenia študent absolvuje počas semestra a zvyšných 60 percent na ústnej skúške v skúškovom období.) A tu sa dostávame k jadrú problému, ktorý nás trápi a ktorý je jedným z dvoch problémov, ktorým sa v príspevku venujeme. Každý rok sa presviedčame o tom, že študenti sa, veľmi jemne povedané, „nevedia učiť“ a samostatne sa dostatočne pripraviť na ústnu skúšku. Čo máme konkrétne na mysli? Otázky zo strany študentov typu: Na skúške nás budete skúšať len to, čo sme preberali na seminároch? Keď som túto otázku počula pred rokmi prvýkrát, akosi som jej nevenovala veľkú pozornosť, lebo som predpokladala, že ide o ojedinelý prípad. Teraz sa však nielen ja, ale aj mnohí moji kolegovia utvrdzujeme v tom, že tento problém je oveľa väčší a čoraz aktuálnejší. Ako je teda možné, že študent, ktorý pred pár mesiacmi úspešne zvládol maturitnú skúšku zo slovenského jazyka a zo slovenskej literatúry, vôbec vysloví takúto vetu. Skutočne sa nikomu z nás nechce veriť, že by väčšina učiteľov na stredných školách vyžadovala od študentov na ústnej skúške počas školského roka či na maturitnej skúške len to, čo majú napísané v zošite, teda len to, čo sa preberalo na vyučovacej hodine, čo im vyučujúca v rámci poznámok napísala či nadiktovala. Veď už dlho sa hovorí, že u stredoškóľakov treba podporovať a rozvíjať samoštúdium a pripravovať ich tak na zvládnutie náročného vysokoškóľského štúdia. Po negatívnych skúsenostiach, ktoré máme, sa nám však zdá, že ide len o požiadavku napísanú na papieri. V žiadnom prípade nechceme všetkých učiteľov slovenského jazyka a literatúry na stredných školách „hádzat’ do jedného vreca“. Veď počas súvislej či priebežnej pedagogickej praxe študentov odboru slovenský jazyk a slovenská literatúra navštevujeme fakultné školy v Bratislave a presviedčame sa o tom, že študenti – stredoškóľáci dostávajú samostatné tvorivé úlohy a dokážu ich vypracovať tak, že je v nich aj učivo, ktoré na vyučovacej hodine nepreberali. Je to však takto všade? Ak nie, odporúčame učiteľom slovenského jazyka a literatúry poveriť študenta – stredoškóľaka vypracovaním referátu, zostavením krížovky, pripraviť si frontálne skúšanie, nadiktovať text cvičného diktátu. Skrátka,

zadat' mu akúkoľvek činnosť, kde bude mať možnosť prejavit' sa a ukázať, že vie pracovať samostatne, zodpovedne a na svojej úrovni aj systematicky. Ide totiž o činnosti, pri riešení ktorých študent preukáže schopnosť samostatne pracovať a vyberať podstatné a dôležité informácie a poznatky z väčšieho množstva odbornej literatúry, a nielen tie, ktoré sú v učebnici či v cvičebnici slovenského jazyka. Práve teraz, keď majú po zavedení Štátneho programu a Školského programu do vyučovacieho procesu riaditelia škôl možnosť zaradiť do rozvrhu voliteľné či výberové predmety z jednotlivých predmetov v rámci Školského vzdelávacieho programu, otvárajú sa študentom – stredoškólakom väčšie možnosti samostatnej práce, samoštúdia a orientovania sa v odbornej literatúre aj na hodinách slovenského jazyka, no predovšetkým, ponúka sa im možnosť naučiť sa na vyučovacej hodine správne a adekvátne komunikovať. Privítali by sme teda napríklad voliteľný predmet Komunikácia zo slovenského jazyka. (Samozrejme, na školách s vyučovacím jazykom maďarským či iným na zmiešanom území by to mohla byť konverzácia v slovenskom jazyku s dôrazom na komunikáciu. Na týchto vyučovacích hodinách by žiaci dostali priestor na rozvíjanie a zdokonaľovanie svojich schopností v oblasti konverzácie v slovenskom jazyku. Tému konverzácie by nemusel vždy určovať len učiteľ, ale mohli by ju určiť aj samotní žiaci. Bolo by však dobré a vítané, keby išlo o témy aktuálne a také, o ktoré majú študenti záujem). Jeho náplňou by nebola len komunikácia (hoci tej by bolo potrebné venovať najviac pozornosti, aby si žiaci neosvojili len poučku, čo je to komunikácia, ale aby ju vedeli aj využívať v praxi a naplnili tak jeden z hlavných cieľov vyučovania na hodinách slovenského jazyka), ale aj všestranné jazykové rozbory, syntaktická analýza vety či textu, tvorenie slov a slovná zásoba, význam slova a, samozrejme, štylistické využitie gramatických kategórií. Ved' dokonalé ovládanie uvedených problémov nielen teoreticky, ale predovšetkým prakticky je základom dobrej a správnej komunikácie. Treba si totiž uvedomiť, že jedným z cieľov slovenského jazyka na základnej či strednej škole je naučiť žiakov správne a adekvátne komunikovať v každej situácii. Marie Čechová vo svojej knihe *Komunikační a slohová výchova* okrem iného uvádza aj toto: „Jako hlavní princip vyučování mateřštiny vyzdvihujeme princip komunikační, neboť podstatným znakem osobnosti je schopnost komunikace a jazyková kultura. Přitom se dbá na vztah systémového a činnostního aspektu osvojování a používání jazyka, v centru pozornosti je aspekt činnostní, a tím vývoj jazykových dovedností a schopností“ (s. 19). Napokon, dôraz na komunikáciu a na to, aby žiaci správne a adekvátne komunikovali je kladený aj v učebnici *Slovenský jazyk pre 1. – 4. stredných škôl* (2007, s. 234). Ak teda študenti prakticky zvládnu požiadavky kladené na komunikáciu, určite nebudú mať problém s interpretovaním osvojeného učiva.

Ak sme uviedli referát ako jednu z možností, kde by žiak dokázal odovzdať spolužiakom naštudované informácie, odporúčame ho využívať nielen ako jednu z výkladových vyučovacích metód pri vysvetľovaní nového učiva, ale

aj na voliteľných seminároch zo slovenského jazyka či literatúry. Máme však na mysli referát, ktorý študent nebude po vypracovaní čítať. Sme totiž presvedčení o tom, že referát je dobrý a spĺňa väčšinu požiadaviek naň kladených vtedy, keď jeho podaním žiak dokáže svojich spolužiakov zaujať. A povedzme si úprimne, ak ho monotónne, nezaujato a nepresvedčivo číta, spolužiakov skôr uspí či odradí, ako zaujme. Na základe rozhovorov so študentmi – vysokoškolákmi nielen v 1. ročníku, ale predovšetkým v 4. ročníku v rámci seminárov z didaktiky slovenského jazyka však môžeme konštatovať, že vypracovanie referátov na predmet slovenský jazyk či slovenská literatúra bol pre nich na strednej škole doslova neznámy pojem. Pýtame sa však, prečo je tomu tak. Veď vypracovanie referátu a jeho podanie spolužiakom je jedna z možností, ako dokážeme študenta naučiť komunikovať s triedou, teda s verejnosťou. Triedny kolektív totiž treba považovať za verejnosť. Samozrejme, aj toto je jedna z možností, ako študenta „prinútime“, aby pri vypracovaní referátu použil nielen povinnú, ale aj odporúčanú či doplnkovú literatúru, ktorú mu vyučujúci určí. Použitie akejkoľvek literatúry zo strany študenta navyše je vítané a túto jeho snahu treba adekvátne ohodnotiť. Nesmieme však zabúdať na to, že referujúci študent musí tomu, o čom vo svojom referáte hovorí, rozumieť a prípadne aj reagovať na otázky zo strany kolegov – študentov. A to dosiahneme len vtedy, keď študent nebude referát čítať, ale bude ho interpretovať. Vtedy je totiž každému jasné, že problematike obsiahnutej v referáte rozumie. A čo chceme vyzdvihnúť a zdôrazniť? Predovšetkým to, že referujúci študent nehovorí nič naspamäť a základné informácie učiteľ prijateľnou formou obohacuje a dopĺňa o nové informácie. Samotní študenti prišli na seminároch z didaktiky slovenského jazyka s návrhom, aby referáty na hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry boli orientované na zaujímavosti zo života spisovateľov či jazykovedcov, ktorí sa zaslúžili o uzákonenie spisovnej slovenčiny, oboznámenie s dielami, ktoré nie sú zaradené do povinného čítania, ale aj na témy súvisiace s jazykovým vyučovaním. Oveľa pútavejšie pre študentov bude, ak im napríklad charakteristiku a prečítanie textu v goralskom, záhorskom či inom nárečí podá spolužiak (lebo práve na tomto území býva jeho stará mama či iná blízka rodina), ako keď si ju „len“ prečítajú z učebnice. Samozrejme, pri počúvaní referátu si študenti robia poznámky, teda vyberajú si z neho to, čo považujú za potrebné.

Druhý problém, ktorému sa v príspevku chceme venovať, sú otázky súvisiace v orientovaní sa v odbornej literatúre a s citovaním. Vieme si teda predstaviť, že na voliteľnom seminári z predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra by učители mohli venovať viac pozornosti aj problémom citácií z odbornej literatúry. A opäť sa odvolávame na učebnicu *Slovenský jazyk pre 1. – 4. ročník stredných škôl* (2007). Na strane 219 sa totiž začína tematický celok Práca s informáciami, kde sa študenti nielen teoreticky, ale aj prakticky zoznamujú okrem mnohých užitočných informácií aj s tým, čo je to databáza či knižničný fond, ale tiež s tým, čo je to bibliografia a ako treba správne zapisovať

bibliografické odkazy. Keby učiteľ pri hodnotení vypracovaného referátu (uvádzali sme ho v prvom bode tohto príspevku) zhodnotil a prihliadal aj na správne zapisovanie citácií, študenti by si túto problematiku osvojili a na vysokej škole by s problémom správneho zapisovania citácií nezápasili. Navyše, veď stredoškolskí študenti sa často aktívne zúčastňujú rôznych olympiád, tú zo slovenského jazyka či zo slovenskej literatúry nevynímajúc, či riešenia odborných problémov zo slovenského jazyka v rámci Stredoškolskej odbornej činnosti, a v takýchto prácach by malo byť správne citovanie z odbornej literatúry nevyhnutnosťou. A prečo sa v príspevku venujeme aj problematike citácií? Určite sme si ju nevybrali náhodne. Po analýze nielen vypracovaných seminárnych prác v rámci seminárnych cvičení, ale aj záverečných bakalárskych prác sa s nesprávnym citovaním z odbornej literatúry stretávame takmer pravidelne. Práve tento poznatok nás na Katedre slovenského jazyka FF UK v Bratislave viedol k tomu, aby sme do študijného programu odboru slovenský jazyk zaradili aj predmet Metodologický seminár. Jeho náplňou je okrem iného aj to, aby sa študenti dokázali zorientovať v množstve odbornej literatúry, ale predovšetkým to, aby z nej adekvátne citovali a použité citácie aj právne zaznamenávali. V minulom školskom roku sme na Katedre slovenského jazyka Filozofickej fakulte UK v Bratislave mali prvých absolventov bakalárskeho štúdia a nedostatky súvisiace so zapisovaním citácií v záverečných prácach sa prejavili naplno. Veríme však, že stredoškolskému učivu venovanému práci s informáciami sa na stredných školách bude venovať primeraná pozornosť a učitelia slovenského jazyka budú viesť študentov nielen k tomu, aby danú problematiku ovládali teoreticky na úrovni otázky: Čo treba rozumieť pod prácou s informáciami či Čo je to bibliografický odkaz, ale aby potrebné teoretické vedomosti dokázali využívať v praxi.

V závere príspevku sa vrátíme k problematike, ktorej sme sa venovali v úvode. Samozrejme, veta typu: Budete nás na skúške skúšať len to, čo sme preberali na seminároch, občas zaznie z úst študentov – vysokoškolákov aj vo vyšších ročníkoch. Na základe metódy pozorovania však konštatujeme, že ide skôr o výnimku ako o pravidlo. Dá sa teda povedať, že študenti – vysokoškoláci sa vo vyšších ročníkoch už „naučili“ učiť sa a vedia, že vysokoškolské štúdium len ťažko a s námahou zvládnu vtedy, keď sa budú učiť naspamäť a nebudú sa vedieť orientovať v množstve povinnej a odporúčanej odbornej literatúry či literatúry z vedeckých konferencií a z iných vedeckých podujatí. Práve preto odporúčame učiteľom slovenského jazyka a literatúry, aby študentov – stredoškolákov neskúšali len z učiva, ktoré preberali na vyučovacích hodinách, ale aby počas odpovede a skúšania celkovo prihliadali aj na to, ako sa študent vie v skúšanej problematike orientovať a či vie pracovať s odbornou literatúrou. Veď každý, kto absolvoval vysokoškolské štúdium nám, určite potvrdí a dá za pravdu, že najťažšie obdobie každého študenta čaká nielen v prvom semestri štúdia, ale počas celého prvého ročníka. Musí sa totiž vyrovnávať nielen s novými podmienkami a s organizáciou vysokoškolského štúdia, ale aj s

množstvom povinnej a odporúčanej odbornej literatúry, ovládanie ktorej je jedna z podmienok úspešného zvládnutia každej povinnej, povinne voliteľnej či voliteľnej disciplíny. Uľahčíme preto študentom vysokoškolské štúdium už tým, že ich naučíme nielen sa učiť, ale aj pracovať a orientovať sa v odbornej literatúre už na strednej škole.

LITERATÚRA

- BENČATOVÁ, Ľ.: *O komunikácii na strednej škole*. In: *Jazyk a komunikácia v súvislostiach. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 24. a 25. júna 2004 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava : Univerzita Komenského 2005, s. 250.
- BENČATOVÁ, Ľ.: *Slovenský jazyk na školách s VJM*. In: *Katedra XIII. évfolyam 6. szám 2006. február*, s. 24–27.
- CALTÍKOVÁ, M. – LORENCOVÁ, Z. – POLAKOVIČOVÁ, A. – ŠTARKOVÁ, Ľ.: *Slovenský jazyk pre 1. ročník stredných škôl*. Bratislava : Orbis Pictus Istropolitana 2006.
- ČECHOVÁ, M.: *Komunikační a slohová výchova*. Praha : ISV nakladatelství 1998.
- HINCOVÁ, K. – HÚSKOVÁ, A.: *Slovenský jazyk pre 1. – 4. ročník stredných škôl*. Bratislava : SPN 2007.

Čítanie s porozumením – vzdelávací projekt pre učiteľov

Renáta Hlavatá

(Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre)

Naša školská sústava prešla za posledné roky mnohými zmenami, týkajúcimi sa jej koncepcie, inovácie učebných plánov, učebných osnov, metodiky vyučovania, tvorby učebníc, materiálneho zabezpečenia a pod. Doterajšie koncepcie vzdelávacích, resp. výchovných cieľov pedagogická axiológia kvalifikovala ako príliš úzke a nedostatočne štruktúrované. Táto skutočnosť viedla výskumný tím interných a externých pracovníkov Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave k tvorbe súčasnej vzdelávacej sústavy slovenského jazyka a literárnej výchovy na základnej a strednej škole. Najnovšou dimenziou systému vzdelávania sú cieľové roviny (kompetencie) a tzv. účely vzdelávania, ktoré zahŕňajú formatívne procesy orientované na kognitivizáciu, emocionalizáciu, motiváciu, socializáciu, axiologizáciu a kreativizáciu žiaka (KEMSAK). Cieľom súčasnej vzdelávacej sústavy je účelne, modelovo a zviditeľňujúco zviazať do celku (predmetu SJL) relevantné a nevyhnutné vedomosti, zručnosti, návyky, hodnoty a postoje vyplývajúce z obsahu predmetu slovenský jazyk a literatúra. Zároveň tento celok (SJL) preberá výsledky z viacerých vyučovacích predmetov, ktoré sa premietajú do sústavy kompetencií ako nový rozmer medzi obsahom vyučovacieho predmetu a osobnostnými kategóriami žiaka. Predmet slovenský jazyk a literatúra podľa Návrhu kurikulárnej transformácie (2007, s. 41) neprináša do vedomostnej zložky týchto (poznávacích kognitívnych – pozn. R. H.) kompetencií nijaké špecifické poznatky, ale všetky poznatky, ktoré sú relevantné pre potrebu predmetu, tvoria vedomostný základ na rozvíjanie poznávacích zručností. Vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra má v systéme školského vzdelávania centrálnu postavenie, pretože vytvára predpoklady na zvládnutie ostatných vyučovacích predmetov. Podľa novej vzdelávacej sústavy sa vo vyučovaní SJL vychádza z komunikačno-poznávacieho princípu pričom jazyk sa vníma ako nástroj myslenia a komunikácie medzi ľuďmi (žiakmi), tak v jazykovej i slohovej časti predmetu, a to cez štyri oblasti jazykovej gramotnosti, t.j. počúvanie, čítanie, hovorenie a písanie. V tejto súvislosti sa kladie dôraz na budovanie schopnosti žiaka rozpoznať cieľ a kontext komunikačnej situácie; na schopnosť vnímať rozdiely medzi ústnym a písomným prejavom a medzi subjektívnym a objektívnym spracovaním témy; na rozvíjanie schopnosti čítať s porozumením umelecké a vecné texty. Čitateľská gramotnosť sa v súčasnosti nechápe len ako schopnosť čítať. Pri najvyššej čitateľskej gramotnosti má byť čitateľ schopný spracovať také

informácie z neznámeho textu, ktoré nie je jednoduché nájsť. Musí zároveň preukázať detailné porozumenie textu a vedieť posúdiť, ktoré informácie z textu sú podstatné. Takýto čitateľ (žiak) je schopný kriticky hodnotiť, formulovať hypotézy založené na konkrétnych vedomostiach a reagovať na neočakávané situácie. Čitateľská gramotnosť je komplexný súbor čitateľských zručností, pomocou ktorého sa dá rozvíjať schopnosť človeka učiť sa.

Katedra slovenského jazyka Filozofickej fakulty UKF v Nitre uskutočňuje od roku 2008 vzdelávacie projekty pre učiteľov základných škôl so zameraním na *čítanie s porozumením* vo forme kurzov. Cieľom vzdelávacej aktivity je oboznámiť pedagogických zamestnancov škôl a školských zaradení s vysokoškolským pedagogickým vzdelávaním s východiskovými podnetmi pre rozvoj čítania s porozumením a možnou aplikáciou uvedených úloh vo vyučovacom procese. Cieľom kurzov je oboznámiť učiteľov aj o stave čitateľskej gramotnosti v predmete slovenský jazyk a literatúra na základných školách v SR v školskom roku 2007/2008. Prieskum čitateľskej gramotnosti uskutočnila Štátna školská inšpekcia na kontrolovaných školách vo všetkých krajoch SR. Na základe zistení a hospitácií boli konštatované pozitíva aj negatíva realizácie rozvíjania čitateľskej gramotnosti na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry na 2. stupni ZŠ.

Podstatné pozitíva:

- zaradenie aktivít na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti v plánoch práce,
- internet a multimediálne programy sú žiakom k dispozícii,
- spolupráca s verejnými knižnicami.

Podstatné negatíva:

- nedostatočné využívanie progresívnych foriem práce s literárnym textom,
- sporadické uplatňovanie spätnej väzby s vyjadrením pokroku,
- nevhodné priestorové podmienky knižníc pre rozvíjanie čitateľskej gramotnosti,
- nedostatočné využívanie didaktických a technických prostriedkov pri vyučovaní SJL,
- absencia vzdelávania učiteľov v oblasti čitateľskej gramotnosti.

Východiskovými podnetmi pre vzdelávaciu aktivitu čítania s porozumením sa stáva:

- kurikulárna prestavba predmetu slovenský jazyk a literatúra a výsledky slovenských žiakov v medzinárodných meraniach PIRLS a PISA,
- procesy súvisiace s porozumením textu,
- druhy textov, úrovne čitateľskej gramotnosti,
- gramotnosť (či kompetencia) žiaka,
- tri úrovne čítania,
- interpretácia textu,

- schopnosť porozumieť informačnému textu,
- schopnosť porozumieť literárnemu textu,
- texty na porozumenie z troch oblastí – materinský jazyk, matematika, prírodné vedy,
- zatvorené a otvorené úlohy,
- ukážky jednotlivých foriem úloh,
- distraktory,
- využitie čítania s porozumením vo vyučovacom procese.

Vzdelávací kurz vychádza z moderného chápania vyučovania SJL, pričom upozorňuje na komplexné uplatňovanie *didaktických zásad*, ktoré platia všeobecne pre všetky predmety a jednak ako špecifické zásady, týkajúce sa vyučovania SJL (t. j. zásady komplexného prístupu, komunikačného prístupu a lingvistického prístupu).

Zásada komplexného prístupu vyžaduje *spätosť jazykového učiva so slohovým* (pri vysvetľovaní a poučeníach o jazykových javoch je potrebné poukazovať na ich slohovú stránku, hovoriť o ich komunikačnom uplatnení a v komunikačne zameraných cvičeniach vyžadovať od žiakov ich poznávanie a vhodné uplatňovanie), využívajúc vhodné texty (ako východiskový materiál na získanie jazykových poznatkov alebo ako praktickú ukážku komunikačného využitia novozískaných vedomostí).

Zásada komunikačného prístupu vyžaduje *preferovanie dialógu vo vyučovaní* pred rozsiahlymi monologickými replikami učiteľa. Nazdávame sa, že posilnenie princípu „hry na komunikáciu“ na hodinách slovenského jazyka je predpokladom pohotovej, funkčne primeranej, kultivovanej komunikácie a úspešnosti detí nielen v škole, ale najmä v ich ďalšom živote.

Zásada lingvistického prístupu vyžaduje, aby *vysvetľovanie a odôvodňovanie jazykových javov bolo v súlade s lingvistickými poznatkami* (aby sme predišli neúplným zdôvodneniam).

Cieľom kurzov čítania s porozumením je poukázať na nové progresívne možnosti a postupy vo vyučovaní SJL. Zároveň upozorniť na komunikačný model vyučovania a učenia, ktorý je možný „naplniť“ vhodnými metódami a formami práce s textom (aktivizácia myslenia žiakov a ich aktívne zapojenie do vyučovacieho procesu, podpora kritického myslenia a funkčnej gramotnosti atď.) Tento nový pohľad na slovenský jazyk a literatúru a jeho vyučovanie prostredníctvom kurzov čítania s porozumením bude mať za cieľ skvalitniť a usmerniť vývin jazykového vedomia žiakov a zároveň aktivizovať učiteľa v edukačnom procese.

LITERATÚRA

- GREGOROVÁ, I. – GONDOVÁ, K. – HINCOVÁ, K. a kol.: *Návrh kurikulárnej transformácie predmetu slovenský jazyk a literatúra*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav 2007.
- HINCOVÁ, K. – HÚSKOVÁ, A.: *Slovenský jazyk pre 1. – 4. ročník stredných škôl*. Bratislava : SPN 2008, s. 204–210.
- PALENČÁROVÁ, J. – KESSELOVÁ, J. – KUPCOVÁ, J.: *Učíme slovenčinu komunikačne a zážitkovo*. Bratislava : SPN 2003, s. 7–56.

Výsledky intaktných žiakov a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v teste zo slovenského jazyka a literatúry v roku 2007

*Janka Kurajová Stopková, Eva Polgáryová
(Štátny pedagogický ústav Bratislava)*

MONITOR 9

Celoplošné monitorovanie žiakov 9. ročníka ZŠ sa realizuje od roku 2005 a je známe pod názvom MONITOR 9. Získané výsledky z monitorovania slúžia riaditeľom stredných škôl v plnej miere ako kritérium, ktoré môžu použiť na prijatie uchádzačov aj bez prijímacej skúšky v zmysle § 4 vyhlášky MŠ SR č. 145/1996 Z. z. o prijímaní na štúdium na stredných školách v znení neskorších predpisov.

Testovaní žiaci

V roku 2007 sa hlavné testovanie uskutočnilo 13. marca 2007 a projektu MONITOR 9 sa zúčastnilo celkovo 56 274 žiakov v rámci SR, ktorí písali test zo slovenského jazyka a literatúry, z toho bolo 2 611 žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP) okrem žiakov s mentálnym postihnutím a 53 663 intaktných žiakov. Pred štatistickým spracovaním sme vykonali kontrolu dát vzhľadom na priradenie skupiny obmedzenia a postihnutia žiakov so ŠVVP. Pri spracovaní sme vylúčili jedného žiaka s mentálnym postihnutím (Kurajová Stopková, 2007, s. 7).

Test zo slovenského jazyka a literatúry

Testovacie nástroje boli vypracované v zmysle platných učebných osnov a požiadaviek vzdelávacích štandardov. Obsah testov tvorilo učivo od 5. ročníka až po prvý polrok 9. ročníka základnej školy.

Test pozostával z tridsiatich testových položiek, ktoré boli zatvorené s výberom práve jednej správnej odpovede zo štyroch možností označených A – D. V teste bolo 10 položiek z literárnej zložky a 20 položiek z jazykovej zložky. Maximálny počet bodov, ktorý mohli žiaci dosiahnuť, bol 30. Testovací čas určený na vypracovanie testu bol 60 minút. Všetci žiaci so ŠVVP mali testovací čas upravený podľa individuálneho časového harmonogramu.

Test pre žiakov so ŠVVP bol po obsahovej stránke rovnocenný s testom pre intaktných žiakov, obsahová validita testu bola zachovaná. Zmenou obsahu testov pre žiakov so ŠVVP by sa znemožnila zrovnateľnosť výsledkov

s intaktnými žiakmi. Zmenou obsahu by sa znížila aj samotná úroveň testov čo by mohlo vyvolať pocit podceňovania žiakov so ŠVVP. Pri testovaní žiakov so ŠVVP je potrebné vytvoriť také podmienky, aby ich šance boli zrovnateľné s bežnou populáciou, ale zároveň je potrebné zachovať rovnakú úroveň testovacích nástrojov s rovnakou vypovedajúcou hodnotou. Nie všetci žiaci so ŠVVP sú schopní po intelektovej a vedomostnej stránke vypracovať takto pripravený test.

Úpravy testu zo slovenského jazyka a literatúry pre žiakov so ŠVVP

Všetky navrhované úpravy pre žiakov so špeciálnymi vývochovno-vzdelávacími potrebami boli formulované s cieľom zachovať úroveň v maximálnej miere s intaktnou populáciou. Jednalo sa o také úpravy, ktoré v čo najmenšej miere zasahovali do obsahu testu a tak čo najmenej znižovali objektivnosť obťažnosti.

Pre žiakov so špeciálnymi vývochovno-vzdelávacími potrebami boli testovacie nástroje upravené: zvýraznením kľúčových slov, rôznou veľkosťou písma podľa individuálnych potrieb každého žiaka so zrakovým postihnutím, členením testovacieho zošita za účelom jednoduchšej orientácie sa v ňom, predĺžením pracovného času podľa skupín obmedzenia. V prípade, že diagnóza žiaka vyžaduje pomoc, má k dispozícii osobného asistenta, špeciálneho pedagóga alebo tlmočníka do posunkovej reči. Osobný asistent, špeciálny pedagóg a tlmočník nezasahuje do riešenia úloh, nekomentuje správnosť – nesprávnosť výsledkov, ale v prípade potreby môže žiakovi pomôcť s prečítaním zadania a presvedčiť sa či žiak pochopil zadanie.

Prispôsobenie podmienok pre žiakov so ŠVVP sa týka:

- predĺženého času
- upraveného formátu testovacieho nástroja
- kompenzačných pomôcok
- asistent, špeciálny pedagóg, tlmočník

Predĺžený čas

Žiaci so ŠVVP potrebujú k vypracovaniu úloh podstatne dlhší čas ako intaktní žiaci rovnakých schopností. Pracovné tempo žiakov so ŠVVP je výrazne pomalšie. Spomalenie rýchlosti pracovného tempa vyplýva z odlišného spôsobu vnímania informácií z vonkajšieho prostredia, z odlišného spôsobu podávania výstupu z riešenia úloh a z väčšej fyzickej a psychickej náročnosti. Obmedzenia, ktoré jednotlivé postihnutia prinášajú sa týkajú spôsobu, akým žiaci úlohy dokážu formálne spracovať – t. j. zmyslové vnímanie informácií ich postupné začlenenie do procesu riešenia. K vyrovnaniu tohto obmedzenia slúži primerané predĺženie času, v ktorom žiak rieši test.

Predĺženie pracovného času je potrebné hlavne preto, že niektoré testy sú zadávané v odlišnom formáte napr. v bodovom písme alebo zväčšenom písme. Rovnako aj zápis riešenia testu niektorých žiakov, ktorý sa uskutočňuje do samotného testu z dôvodu narušenej jemnej motoriky.

Upravený formát testovacieho nástroja:

- veľkosť písma 12, typ písma Arial, riadkovanie 1,5
- pre slabozrakých žiakov veľkosť písma od 14 do 26
- pre nevidiacich žiakov boli testy pripravené do Brailovho písma

Kompenzačné pomôcky

Žiaci so ŠVVP majú možnosť využívať kompenzačné pomôcky, ktoré čiastočne vyrovnávajú ich obmedzenie a pomáhajú im prekonať prekážky. Pomôcky môžu byť: 1. technické, 2. vyučovacie.

Medzi *technické pomôcky* patria: optické prístroje, osvetlenie, polohovacie ležadlá, polohovacia lavica, Pichtov písací stroj, PC, kalkulačka.

Medzi *vyučovacie pomôcky* patria: výkladový, synonymický slovník.

Istá forma kompenzácie môže byť aj úloha **asistenta, špeciálneho pedagóga, tlmočníka**, ktorí pomáhajú pri zápise odpovedí žiaka, pri manipulácii s pomôckami, pri príchode – odchode do učebne, pri vysvetlení inštrukcií súvisiacich so zadaním testu, úlohy. V žiadnom prípade nezasahuje do samotného riešenia úloh a nekomentuje správnosť a nesprávnosť odpovedí.

Nárok na úpravy pri vykonávaní testov MONITOR 9 má žiak:

- základnej školy, ktorá je zameraná na určitý druh postihnutia (zrakového, sluchového, telesného, narušenej komunikačnej schopnosti),
- základnej školy, ktorý je evidovaný ako integrovaný žiak so ŠVVP vo forme individuálnej integrácie alebo integrácie v špeciálnej triede ZŠ,
- ktorý nie je v škole evidovaný ako individuálne integrovaný, ale má potvrdenie od psychológa a špeciálneho pedagóga o svojej diagnóze, je v pravidelnej starostlivosti zariadenia špeciálno-pedagogického poradenstva, pedagogicko-psychologickej poradne a v škole mal upravené podmienky pre zvládnutie učiva.

Metódy štatistického spracovania údajov

Výsledky sme vyhodnotili v štatistickom systéme SPSS 12.00. Na spracovanie výsledkov sme použili metódy štatistickej deskripcie, inferencie a výpočet vecnej signifikancie rozdielov. Štatistická inferencia spočívala v aplikácii t-testov, hladina významnosti bola 95 %.

Vecnú signifikanciu rozdielov sme overovali zodpovedajúcimi korelačnými mierami. Vecná signifikancia vypovedá o závažnosti zisteného rozdielu, indikuje významnosť z hľadiska efektu rozdielu a dopĺňa štatistickú signifikanciu. Hodnoty sme interpretovali podľa Ritomského (2002). Pri analýze obťažnosti testových položiek sme vychádzali zo spojenej databázy, ktorá obsahovala výsledky všetkých testovaných žiakov. Výsledky žiakov, ktorí písali testový variant (formu B), sme prekódovali podľa referenčného variantu (formy) A.

Interpretácia výsledkov

V nasledujúcich tabuľkách sme uviedli vybrané štatistické charakteristiky počtu bodov a úspešnosti žiakov (v percentách) osobitne pre všetkých testovaných žiakov (vid'. Tab. 1, 2, 3) a osobitne pre žiakov so ŠVVP (vid'. Tab. 4, 5, 6).

Tab. 1: Celkové výsledky všetkých testovaných žiakov

		Body spolu	Úspešnosť v %
N		56274	56274
Priemer		20,1	67,1
Štd. chyba priemeru		,0	,1
Medián		20,0	66,7
Modus		20,0	66,7
Štd. odchýlka		5,0	16,8
Minimum		,0	,0
Maximum		30,0	100,0
Percentily	25	17,0	56,7
	50	20,0	66,7
	75	24,0	80,0

Všetci testovaní žiaci v roku 2007 (intaktní aj žiaci so ŠVVP) dosiahli priemernú úspešnosť 67,1 % (celoslovenský priemer). Priemerný počet bodov bol 20,1. Najčastejšie žiaci dosahovali úspešnosť 66,7 %. Minimálny počet 0 bodov dosiahli 4 žiaci. Maximálnu úspešnosť 100 % dosiahlo 616 žiakov, čo predstavovalo 1,1 % zo všetkých testovaných žiakov. Úspešnosť viac ako 50 % dosiahlo 45 300 žiakov (80,5 % žiakov).

28 618 žiakov, ktorí písali formu A (50,9 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 67,2 % a 27 656 žiakov, ktorí písali formu B (49,1 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 67,0 %. Medzi priemernou úspešnosťou žiakov podľa formy testu

zo slovenského jazyka a literatúry sme nezistili štatisticky významné (signifikantné) rozdiely. Testové formy boli porovnateľné.

28 634 chlapcov (50,9 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 63,2 % a 27 640 dievčat (49,1 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 71,2 %. Medzi priemernou úspešnosťou žiakov podľa pohlavia boli štatisticky významné rozdiely, ale vecná signifikancia rozdielu bola malá ($r = 0,23$).

Tab. 2: Úspešnosť všetkých testovaných žiakov podľa známky

známka	N	Priemer	Štd. chyba priemeru	Minimum	Maximum
1	9927	83,1	,1	33,3	100,0
2	16762	73,5	,1	13,3	100,0
3	17612	62,5	,1	,0	100,0
4	11360	51,9	,1	6,7	100,0
5	496	44,7	,7	,0	90,0
Spolu	56157	67,1	,1	,0	100,0

117 žiakov z testovaných žiakov (0,2 %) známku zo slovenského jazyka na polročnom vysvedčení v 9. ročníku neuviedlo. Najviac žiakov 9. ročníka uviedlo známku 3 – dobrý (31,3 %), nasledovali žiaci, ktorí mali známku 2 – chváľitebný (29,8 %). Známkou 4 – dostatočný malo 20,2 % žiakov a známku 1 – výborný uviedlo 17,6 % žiakov.

Žiaci, ktorí mali známku výborný z vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra dosiahli v teste priemernú úspešnosť 83,1 %, títo žiaci dosiahli minimálnu úspešnosť 33,3 %.

Jednotkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako dvojkári (priemerná úspešnosť 73,5 %), vecná signifikancia rozdielu bola stredná ($r = 0,37$). Jednotkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako trojkári (priemerná úspešnosť 62,5 %), vecná signifikancia rozdielu bola veľká ($r = 0,62$). Jednotkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako štvorkári (priemerná úspešnosť 51,9 %), vecná signifikancia rozdielu bola veľká ($r = 0,77$). Dvojkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako trojkári, vecná signifikancia rozdielu bola stredná ($r = 0,39$). Trojkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako štvorkári, vecná signifikancia rozdielu bola stredná ($r = 0,35$).

Tab. 3: Úspešnosť všetkých žiakov podľa pohlavia a známky

pohlavie	známka	N	Priemer	Štd. chyba priemeru	Minimum	Maximum
chlapec	1	2345	81,6	,2	36,7	100,0
	2	6963	72,8	,1	13,3	100,0
	3	10535	62,3	,1	10,0	100,0
	4	8344	51,9	,2	6,7	100,0
	5	385	44,8	,7	10,0	90,0
dievča	1	7582	83,5	,1	33,3	100,0
	2	9799	73,9	,1	13,3	100,0
	3	7077	62,8	,2	,0	100,0
	4	3016	51,8	,3	13,3	100,0
	5	111	44,1	1,5	,0	90,0

Chlapci – jednotkári dosiahli priemernú úspešnosť 81,6 %. Dievčatá – jednotkárky dosiahli priemernú úspešnosť 83,5 %. Chlapci – dvojkári dosiahli priemernú úspešnosť 72,8 %. Dievčatá – dvojkárky dosiahli priemernú úspešnosť 73,9 %.

Chlapci mali priemernú známku zo slovenského jazyka a literatúry 2,9. Medzi chlapcami, ktorí uviedli známku malo 36,9 % chlapcov malo známku dobrý (3), 29,2 % chlapcov malo známku dostatočný (4).

Dievčatá mali priemernú známku zo slovenského jazyka a literatúry 2,2. Medzi dievčatami, ktoré uviedli známku malo 35,5 % dievčat malo známku chválitebný (2), 27,5 % dievčat malo známku výborný (1).

2 611 žiakov so ŠVVP dosiahlo priemernú úspešnosť 53,1 %. Priemerný počet bol 15,9 bodu. Najčastejšie žiaci dosahovali priemernú úspešnosť 53,3 %. Minimálny počet 2 body (úspešnosť 6,7 %) dosiahol 1 žiak, maximálny počet 30 bodov (úspešnosť 100 %) dosiahli 2 žiaci. Úspešnosť viac ako 50 % dosiahlo 1 366 žiakov so ŠVVP (52,3 % žiakov). Test dobre rozlišoval žiakov so ŠVVP.

1 319 žiakov so ŠVVP, ktorí písali formu A (50,5 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 53,7 % a 1 292 žiakov so ŠVVP, ktorí písali formu B (49,5 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 52,5 %. Medzi priemernou úspešnosťou žiakov so ŠVVP podľa formy testu zo slovenského jazyka a literatúry sme nezistili štatisticky významné rozdiely. Testové formy boli porovnateľné.

1 942 chlapcov so ŠVVP (50,9 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 52,2 % a 669 dievčat so ŠVVP (49,1 %) dosiahlo priemernú úspešnosť 55,5 %. Medzi priemernou úspešnosťou žiakov podľa pohlavia sme nezistili vecne významné rozdiely ($r = 0,09$).

Tab. 4: Celkové výsledky žiakov so ŠVVP

		Body spolu	Úspešnosť v %
N		2611	2611
Priemer		15,9	53,1
Štd. chyba priemeru		,1	,3
Medián		16,0	53,3
Modus		16,0	53,3
Štd. odchýlka		4,7	15,7
Rozptyl		22,1	245,0
Rozsah		28,0	93,3
Minimum		2,0	6,7
Maximum		30,0	100,0
Percentily	25	12,0	40,0
	50	16,0	53,3
	75	19,0	63,3

Tab. 5: Úspešnosť žiakov so ŠVVP podľa známky

známka	N	Priemer	Štd. chyba priemeru	Minimum	Maximum
1	50	78,2	1,7	46,7	96,7
2	280	65,0	,9	20,0	100,0
3	921	56,4	,5	13,3	96,7
4	1283	47,6	,4	6,7	90,0
5	61	44,2	2,0	10,0	86,7
Spolu	2595	53,1	,3	6,7	100,0

16 žiakov zo žiakov so ŠVVP známku zo slovenského jazyka na polročnom vysvedčení v 9. ročníku neuviedlo. Najviac žiakov 9. ročníka so ŠVVP uviedlo známku 4 – dostatočný (49,1 %), nasledovali žiaci, ktorí mali známku 3 – dobrý (35,3 %). Známkou 1 – výborný uviedlo len 1,9 % žiakov so ŠVVP. Žiaci so ŠVVP, ktorí mali známku výborný zo slovenského jazyka a literatúry dosiahli v teste priemernú úspešnosť 78,2 %, minimálnu úspešnosť 46,7 %, ale zároveň nikto z týchto žiakov nedosiahol 100 % úspešnosť.

Jednotkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako dvojkári (priemerná úspešnosť 65,0 %), vecná signifikancia rozdielu bola veľká ($r = 0,61$). Jednotkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako trojkári (priemerná úspešnosť 56,4 %), vecná signifikancia rozdielu bola veľká ($r = 0,85$). Dvojkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako trojkári, vecná signifikancia rozdielu bola stredná ($r = 0,38$). Trojkári dosiahli štatisticky významne lepšie výsledky ako štvorkári, vecná signifikancia rozdielu bola stredná ($r = 0,31$).

Tab. 6: Úspešnosť žiakov so ŠVVP podľa pohlavia a známky

pohlavie	známka	Počet žiakov	Priemer	Štd. chyba priemeru	Minimum	Maximum
chlapec	1	22	78,9	2,2	56,7	93,3
	2	150	64,3	1,2	33,3	100,0
	3	638	56,7	,6	13,3	96,7
	4	1064	47,7	,4	6,7	90,0
	5	56	43,8	2,1	10,0	86,7
dievča	1	28	77,6	2,5	46,7	96,7
	2	130	65,9	1,4	20,0	100,0
	3	283	55,5	,9	16,7	96,7
	4	219	47,0	,9	16,7	83,3
	5	5	49,3	5,9	30,0	66,7

Chlapci so ŠVVP – dvojkári dosiahli priemernú úspešnosť 64,3 %. Dievčatá so ŠVVP – dvojkárky dosiahli priemernú úspešnosť 65,9 %.

Chlapci so ŠVVP mali priemernú známku zo slovenského jazyka a literatúry 3,5. Medzi chlapcami so ŠVVP, ktorí uviedli známku malo 55,1 % chlapcov známku dostatočný (4), 33,1 % chlapcov malo známku dobrý (3). Dievčatá so ŠVVP mali priemernú známku zo slovenského jazyka a literatúry 3,0. 32,9 % dievčat so ŠVVP malo známku dostatočný (4), 42,6 % dievčat malo známku dobrý (3).

Záver

Žiaci so ŠVVP sa do celoplošného testovania v školskom roku 2006/2007 zapojili po tretíkrát. 2 611 žiakov so ŠVVP dosiahlo priemernú úspešnosť 53,1 %. Výsledok zodpovedá tomu, že väčšina žiakov patrila medzi prospechovo slabších žiakov. Na základe doterajších výskumov nevieme posúdiť nakoľko ich neúspech mohol byť ovplyvnený postihnutím alebo znížením vo vedomostnej a rozumovej úrovni z testovaného predmetu.

Úspešnosť viac ako 50 % dosiahlo 1 366 žiakov so ŠVVP (52,3 % žiakov). Test žiakov dobre rozlišoval.

1 319 žiakov (50,5 %), ktorí písali testovú formu A dosiahli priemernú úspešnosť 53,7% a 1 292 žiakov (49,5%), ktorí písali testovú formu B dosiahli priemernú úspešnosť 52,5 %. Analýza potvrdila, že testové formy A, B boli porovnateľné podľa obťažnosti pre žiakov so ŠVVP, štatisticky sa nezistili významné rozdiely.

Zistili sme, že testové položky nediskriminovali žiakov so ŠVVP podľa pohlavia. Navrhované úpravy, ktoré boli technického charakteru potvrdili svoj význam a efektívnosť.

Dievčatá (49,1 %) so ŠVVP dosiahli priemernú úspešnosť 55,5 % a chlapci (50,9 %) so ŠVVP dosiahli priemernú úspešnosť 52,2 %. Medzi výsledkami dievčat a chlapcov sme nezistili vecne významné rozdiely v dosiahnutých výsledkoch.

Žiaci so ŠVVP, ktorí mali uvedenú známku výborný zo slovenského jazyka a literatúry dosiahli v teste priemernú úspešnosť 78,2 %. Na druhej strane žiaci so ŠVVP, ktorí mali uvedenú známku dostatočný zo slovenského jazyka a literatúry dosiahli v teste priemernú úspešnosť 47,6 %, potvrdilo sa, že čím horšie mali žiaci známky, tým dosiahli horšie výsledky.

LITERATÚRA

Test zo slovenského jazyka a literatúry MONITOR 9-2007. Bratislava : ŠPÚ 2007. Dostupné na: http://www.statpedu.sk/buxus/generate_page.php?page_id=738.

KURAJOVÁ STOPKOVÁ, J.: *Celoslovenské meranie Monitor 9 v roku 2007. Správa zo štatistického spracovania výsledkov žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v teste zo slovenského jazyka a literatúry*. Bratislava : ŠPÚ 2007.

RITOMSKÝ, A.: *Metódy psychologického výskumu. Kvantitatívna analýza dát*. Bratislava : MSVR 2002.

Učebnice slovenskej literatúry pre slovenskú menšinu v Maďarsku ako podnet pre reformu školstva na Slovensku

Edita Príhodová

(Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku)

Zámerom príspevku je predstavenie učebníc slovenskej literatúry, ktoré Ministerstvo školstva Maďarskej republiky vydalo pre slovenské gymnáziá v Maďarsku¹. Učebnice slovenskej literatúry boli pre mňa podnetom na reflexiu vyučovania slovenskej literatúry u nás, na Slovensku, ako sa javí v návrhu štátneho vzdelávacieho programu, čo bude tvoriť základnú tému druhej časti príspevku.

Učebnice slovenskej literatúry pre slovenské gymnáziá v Maďarsku vydáva MŠ MR postupne od roku 2000, kedy vyšla učebnica a antológia umeleckých textov pre 1. ročník. Doteraz boli vydané učebnice literatúry pre 1. – 3. ročník spolu s antológiou literárnych textov. Ich autorom je docent slovakistiky na univerzite v Budapešti Róbert Kiss Szemán, ktorý v súčasnosti končí prácu na 4. časti učebnice a antológie slovenskej literatúry.

Autor učebníc rešpektuje tradičné literárnohistorické hľadisko, podľa ktorého rozdeľuje učivo do jednotlivých rokov štúdia: 1. ročník – ľudová slovesnosť, staroslovienska literatúra, stredoveká literatúra, humanizmus, renesancia, manierizmus, 2. ročník – baroková literatúra, osvietenstvo a národné obrozenie, romantizmus, 3. ročník – postromantizmus, realizmus, moderna a literatúra do roku 1918, 4. ročník bude obsahovať literatúru 20. storočia. Je zrejmé, že učebnice venujú pomerne veľkú pozornosť staršej slovenskej literatúre. Zaujímavá je aj kapitola o ľudovej slovesnosti, kde autor ponúka texty, ktoré zozbieral medzi Slováckmi žijúcimi v Maďarsku.

V prvej časti učebnice sa nachádza jednoducho a logicky podaná metodológia čítania a porozumenia umeleckých textov (otázky literárnej komunikácie, estetickej normy, postupy pri literárnohistorickom bádani a pri

¹ KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúra pre I. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2000; KISS SZEMÁN, R.: *Antológia slovenskej literatúry pre I. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2000; KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúra pre II. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2006; KISS SZEMÁN, R.: *Antológia slovenskej literatúry pre II. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2006; KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúra pre III. ročník*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2007; KISS SZEMÁN, R.: *Antológia slovenskej literatúry pre III. ročník*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2007.

interpretačnom výskume poetiky)². Ďalej autor ponúka základný literárnoteoretický slovník³ – teda pojmový aparát na uchopenie umeleckej literatúry, pričom dôraz kladie na obraznosť a rytmus básne. Teoretickú kapitolu uzatvára prehľad spisovných a literárnych jazykov Slovákov (staroslovienčina, latinčina, bibličina, bernolákovčina, štúrovčina).

Pri čítaní príbehu slovenskej literatúry pre študentov slovenskej národnosti v Maďarsku ma zaujalo, že aj keď učebnice dodržiavajú literárnohistorické členenie, okrem štandardného pomenovania etáp literárneho vývinu typologizujú literárne diela aj jemnejšie, napr. uvádzajú pojem kurucká literatúra, postromantizmus, sentimentalizmus. Ponúkajú pohľad na literatúru národností žijúcich na Slovensku, napr. Rusínov, ale prinášajú aj umelecké hodnoty Slovákov žijúcich v emigrácii, napr. ilustrácie od Jozefa Cincíka. Spracovanie slovenskej histórie nie je tendenčné, autor sa nevyhýba páľčivým otázkam ako sú maďarizácia alebo národnostný útlak v Rakúsko-Uhorsku (práve naopak, uvádza viaceré umelecké texty dotýkajúce sa útľaku Slovákov v Uhorsku, napr. Ivan Gall: *Černová* (3. časť, s. 10), Štefan Krčméry: *Na rozchodnú* (3. časť, s. 15). Pri jednotlivých fázach vo vývine slovenskej literatúry sa autor usiluje poňať filozofické východiská, premeny estetickej normy, ďalej uvádza národno-historické súvislosti, proces uvedomovania si kultúrnej identity. Napriek šírke záberu spôsobenej kombináciou filozofického, estetického, historického, spoločenského a kulturologického kontextu, dominujúce hľadisko je osobnostné. Autor sa sústreďuje na niekoľko vedúcich osobností národného a kultúrneho života. Vykresľuje ich plasticky ako ľudí, ktorých ovplyvnila ich osobná história. Zároveň ich predstavuje ako tvorivé osobnosti nielen v rámci umeleckej literatúry, ale aj v ďalších oblastiach kultúry, napr. v publicistike (výrečný je obraz Svetozára Hurbana Vajanského 3. časť s. 27–33).

Antológie slovenskej literatúry sú v súlade s princípmi uplatnenými v učebniciach: R. Kiss Szemán vyberá menší počet autorov, ale uvádza viaceré ukážky z ich tvorby (napr. v 3. ročníku sa objavujú 13 autori, pri ktorých uvádza približne 5 – 8 textov). Na čítanie zostavovateľ ponúka aj takých autorov, ktorí sa doteraz neobjavili v kánone školského vyučovania slovenskej literatúry napriek zjavným umeleckým hodnotám, napr. Ondrej Lucae, Ivan Gal. Podnetné sú poznámky o medziliterárnych a vnútoliterárnych súvislostiach, napr. o tom, že Vajanského báseň *Vilín* sa stala predlohou pre Timravinu poviedku *Skúsenosť*. Autor tiež využíva možnosti pre naznačenie vzťahov medzi rôznymi druhmi umenia, napr. uvádza reprodukciu portrétu Heleny Vestegovej, ktorá bola prototypom Ili-kráľovnej v Timravinej novele *Ťapákovci*.

² KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúra pre I. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000, s. 7–18.

³ KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúra pre I. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000, s. 19–45.

V učebniciach i v antológiach sa nachádzajú zadania pre prácu s umeleckým textom. Základné typy úloh, ktorých zameranie vystihuje dynamika slovesa, rozvíjajú kultúru čítania, schopnosť analyzovať (určí, zisti), komparovať (porovnaj, prirad', sleduj paralely), kriticky myslieť (napíš obhajobnú reč, nájdi pozitíva), riešiť problémové úlohy (nájdi, vyhľadaj, pozri sa na webovú stránku). K príprave úloh tvorivého alebo kritického typu autor odporúča použiť webové stránky (napr. pri úlohe napísať komparatívnu esej o erotike básne Ivana Gala a obrazov Alfonza Muchu dáva do pozornosti stránku www.mucha.cz, 3. diel, s. 118).

Učebnice slovenskej literatúry pre slovenskú menšinu žijúcu v Maďarsku sú dôkazom toho, že pohľad na národnú literatúru zo zorného uhla menšiny je inšpirujúci a obohacujúci. Vyučovanie slovenskej literatúry v podaní Róberta Kiss Szemána rozvíja osobnosť študentov a motivuje pre ďalšie spoznávanie slovenskej literatúry a kultúry. Učebnice rešpektujú kritérium primeranosti veku, a to predovšetkým v zmysle, že nepodceňujú študentov reprodukčnými typmi úloh. Zároveň sa prihovárajú dnešnému čitateľovi (študentovi), ktorý je súčasťou informačnej spoločnosti a učia ho v nej žiť a orientovať sa. V zmysle základnej metafory knihy Michaela Endeho *Nekonečný príbeh*⁴ môžeme povedať, že strhujú čitateľa aktívne sa zapojiť do príbehu slovenskej literatúry, ktorý je podaný dynamicky a zaujímavo.

V procese transformácie slovenského školstva sú učebnice slovenskej literatúry vydané Ministerstvom školstva Maďarskej republiky predovšetkým otázkou a výzvou. Poznáme slovenskú literatúru a kultúru a dokážeme ju príťažlivo predstaviť mladej generácii? Budú hodiny literatúry podľa nového štátneho a školského vzdelávacieho programu pripravovať mladých ľudí na Slovensku na život v globalizovanej a informačnej spoločnosti? Budú rozvíjať nielen ich komunikačné, mentálne schopnosti, ale aj ich citovosť a citlivosť, hodnotovú orientáciu? Pomôžu im integrovať ich osobnosť a nájsť zmysel života? Ponúknú im ideál kultúrneho človeka, poznávajúceho seba samého a rozumejúceho svetu, ku ktorému by mali pozitívny vzťah?⁵

Pravdu povediac, pri čítaní štátneho vzdelávacieho programu som v odpovediach na zadané otázky skôr skeptická. Nespochybňujem potrebu reformy slovenského školstva, ani potrebu reformy vyučovania materinského jazyka a literatúry. Pozitívne vnímam demokratizáciu školstva, ktorá sa prejavila pri dvojvrstvovom vzdelávacom programe, ktorý je rozdelený na štátnu a školskú časť. Pochybovačné otázky o možnostiach a dosahu vyučovania slovenskej literatúry vyvoláva časová dotácia vyhradená pre tento predmet, ktorá je skrátaná na jednu hodinu týždenne, ale nielen to.

Prvá disproporcia v koncepcii štátneho vzdelávacieho programu je medzi cieľmi vzdelávania, pri ktorých sa predmet materinský jazyk a literatúra právom

⁴ ENDE, MICHAEL: *Nekonečný příběh*. Praha : Albatros 2001.

⁵ Porov.: PELIKÁN, J.: *Hledání těžiště výchovy*. Praha : Nakladatelství Karolinum 2007.

javí ako veľmi dôležitá zložka gymnaziálneho vzdelávania, a medzi učebnými plánmi, kde sa materinskému jazyku uberá na dôležitosti. Ovládanie materinského jazyka je predpokladom pre úspešné zvládnutie celého komplexu vzdelávania a úspešnosti v osobnom a profesijnom živote. Poznanie literatúry je spojené s uvedomovaním si kultúrnej identity, záujmom o uchovanie národného dedičstva i s akceptovaním iných kultúr⁶. Má byť teda na takej úrovni, aby cieľ predmetu bol naplnený univerzálne pre všetkých študentov, nielen pre tých, ktorí si zvolia materinský jazyk ako predmet svojho ďalšieho štúdia. Slovenský jazyk a literatúra je zaradená do vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia. Všeobecná charakteristika tejto vzdelávacej oblasti sa materinskému jazyku venuje pomerne krátko, pričom na prvom mieste uvádza aspekt identity, ďalej seberealizáciu a sebaujadrenie: „Jazyk je znakom národnej a individuálnej identity, prostriedkom komunikácie a profesionálnej realizácie, ako aj prostriedkom na vyjadrovanie citov a pocitov.“⁷ Už vo všeobecnej charakteristike sa oproti poznaniu materinského jazyka akcentuje znalosť dvoch cudzích jazykov, tá je však bez porozumenia materinskému jazyku, nemožná.

Obsahové štandardy štátneho vzdelávacieho programu⁸ predpisujú počas štvorročného gymnaziálneho štúdia prečítať priemerne 3 básne, 2 knihy prózy, 1 dramatický text a 1 – 2 knihy z inojazyčnej literatúry ročne. Ak by sme predpokladali, že je to iba časť umeleckej literatúry, ku ktorej sa pridá ďalšia – školská časť – nemuselo by to byť až tak málo. Keďže školské osnovy môžu byť rozmanité, štátny vzdelávací program by mal jasne odrážať ciele vzdelávania a koncepciu predmetu slovenský jazyk, teda najmä zámer uchovávať a rozvíjať kultúrnu a národnú identitu, ktorá je základom pre toleranciu iných kultúr. Predpokladá sa, že školský vzdelávací program rozvinie vedomie kultúrnej osobitosti regiónu.

Voľba umeleckej literatúry v osnovách slovenskej literatúry pre gymnáziá však neodzrkadľuje nijakú zjavnú stratégiu výberu. Navrhnuté diela nezodpovedajú kritériu významu pre slovenskú kultúrnu identitu, ani kritériu symetrického výberu textov z jednotlivých etáp vývinu slovenskej literatúry, ba pri niektorých dielach je otázne aj estetické kritérium. Z umeleckých diel, ktoré pre študentov tvoria záväzné učivo, ani jedno nespadá do obdobia staroslovienskej literatúry, ktorá tvorila východisko pre slovenskú národnú identitu. Čo by na to povedal Anton Bernolák, Ján Hollý, Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, ktorí oživovali historickú pamäť na obdobie Veľkej Moravy ako na zakladajúce z hľadiska národnej identity? Texty v osnovách nie sú navrhnuté ani na princípe symetrického výberu umeleckých dominant

⁶ Porov.: HAUSER, Július: *Štátny vzdelávací program gymnázia v SR*. ISCED 3 A – Vyššie sekundárne vzdelávanie (Pracovný materiál). In: www.statpedu.sk, s. 6.

⁷ HAUSER, Július: *Štátny vzdelávací program gymnázia v SR*. ISCED 3 A – Vyššie sekundárne vzdelávanie (Pracovný materiál). In: www.statpedu.sk, s. 11.

⁸ HAUSER, Július: *Príloha k štátnemu vzdelávaciemu programu pre gymnázium*. ISCED 3 – vyššie sekundárne vzdelávanie. Učebné osnovy (návrh). www.statpedu.sk, s. 1 – 168.

jednotlivých vývinových etáp. V rámci poézie je preferované obdobie romantizmu, v próze je to realizmus, z ktorého si gymnazisti prečítajú päť textov (ale ani jedno básnické dielo). Z hľadiska estetickej hodnoty ťažko zdôvodniť, prečo sa do výberu dostal Alfonz Bednár alebo Ladislav Mňačko a nie Dominik Tatarka alebo Vincent Šikula. To sú len niektoré z otázok, ktoré vyvstávajú pri čítaní obsahového štandardu, ktorý normuje obsah a rozsah čítania umeleckých textov.

Obsahové štandardy štátneho vzdelávacieho programu by mali ponúkať primerané množstvo literárnovedných pojmov. Metodológia a literárna teória by mali byť logické ucelené, aby študentom umožnili čítať umelecký text s porozumením a komunikovať o ňom. Samotné osnovy ustanovujú medzi inými čitateľskými kompetenciami aj schopnosť „interpretovať význam výpovede literárneho diela, argumentovať výsledkami štruktúralno-funkčnej analýzy diela“⁹. Predpokladom úspešnosti študentov v tejto čitateľskej zručnosti je, aby mu školské vzdelávanie dalo komunikačný a poznávací nástroj, ktorým by mala byť teoretická základňa vychádzajúca zo štrukturalizmu.

V novom štátnom vzdelávacom programe (v navrhnutom obsahovom štandarde) sa na literárne dielo naďalej nazerá ako na ideovo-estetickú štruktúru, s dominanciou ideového rozboru a s rozčesnutím obsahovej a formálnej štruktúry. Prostriedky obraznosti umeleckého diela sú zahrnuté do časti štylistika umeleckého diela spolu s prostriedkami zvukovej roviny (anafora, zvukomaľba), s prostriedkami básnickej lexiky (iba zdobneniny – chýbajú poetizmy, expresívne slová...), a s vybranými prostriedkami vyjadrenia autorského postoja (humor, irónia). Metrika umeleckého diela uvedená na poslednom mieste, bez súvislostí s predchádzajúcimi rovinami umeleckého diela. Základné východisko literárneho štrukturalizmu, že literárne dielo vytvára súvislú logickú štruktúru rôznych prvkov, ktorej syntéza je viac než iba súhrn častí, nie je vo výbere a usúvzťažnení literárnych pojmov uplatnené. Rozdelenie literárnych pojmov sa mi javí ako nesystémové a neposkytuje dostačujúci a systémový pojmový aparát na preniknutie do štruktúry umeleckého diela. Na základe ponúkutej literárnej teórie nie je možné od študentov – gymnazistov očakávať, že porozumejú umeleckej štruktúre literárneho diela.

Obávam sa toho, ako bude vyzeráť slovenská spoločnosť, keď školské vzdelanie nedá mladej generácii ponuku kultúrnych vzorov a nenaučí ju čítať s porozumením umenie a hodnotnú kultúru. Predpokladám, že v takom prípade nasledujúce generácie detí a mládeže prepadnú trendom masovej kultúry, hip-hopu, štýlu Emo, grafíti. Ak im škola neposkytne inú alternatívu, odsudzuje ich práve na takýto masový životný štýl. Kto ponesie zodpovednosť za takéto hodnotové smerovanie ďalších mladých generácií?

⁹ HAUSER, Július: *Príloha k štátnemu vzdelávaciemu programu pre gymnázium*. ISCED 3 – vyššie sekundárne vzdelávanie. Učebné osnovy (návrh). In: www.statpedu.sk, s. 19.

LITERATÚRA

- ENDE, M.: *Nekonečný příběh*. Praha : Albatros 2001.
- KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúry pre I. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2000.
- KISS SZEMÁN, R.: *Antológia slovenskej literatúry pre I. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2000.
- KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúra pre II. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2006.
- KISS SZEMÁN, R.: *Antológia slovenskej literatúry pre II. ročník gymnázia*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2006.
- KISS SZEMÁN, R.: *Slovenská literatúra pre 11. ročník*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó, 2007.
- KISS SZEMÁN, R.: *Antológia slovenskej literatúry pre 11. ročník*. Budapešť : Nemzeti Tankönyvkiadó 2007.
- PELIKÁN, J.: *Hledání těžiště výchovy*. Praha : Nakladatelství Karolinum 2007.
- HAUSER, J.: *Štátny vzdelávací program gymnázia v SR ISCED 3A – Vyššie sekundárne vzdelávanie (Pracovný materiál)*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav. In: www.statpedu.sk
- HAUSER, Július: *Príloha k štátnemu vzdelávaciemu programu pre gymnázium. ISCED 3 – vyššie sekundárne vzdelávanie. Učebné osnovy (návrh)*. In: www.statpedu.sk.

Ďalšie vzdelávanie učiteľov so zameraním na rozvíjanie kľúčových kompetencií v predmete slovenský jazyk na Katedre slovenského jazyka FF UKF

Marcel Olšiak

(Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre)

Nový zákon o výchove a vzdelávaní sa stal základom pripravovanej školskej reformy a nahradil školský zákon z roku 1984. Zasadzuje vzdelávací systém do európskeho rámca, zavádza štátny vzdelávací program, záväzný pre všetky školy a súčasne im dáva možnosť vytvárať si na jeho základe vlastné školské vzdelávacie programy.

Cieľom výchovy a vzdelávania je umožniť dieťaťu alebo žiakovi získať kompetencie, a to najmä v oblasti komunikačných schopností, ústnych a písomných spôsobilostí, využívania informačno-komunikačných technológií, komunikácie v štátnom jazyku, materinskom jazyku a cudzom jazyku, posilňovať ku kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám štátu, ktorého je občanom, k štátnemu jazyku, k materinskému jazyku a k svojej vlastnej kultúre, V tejto súvislosti je nutné preškoliť všetkých učiteľov s cieľom zmeniť formálnu stránku vyučovania. Systém celoživotného vzdelávania učiteľov sa ešte len rozbieha a bude potrebné prepojiť ho s navrhovaným kreditným systémom a s novým platovým poriadkom pre učiteľov, ktorý bude reflektovať model služobných stupňov a kariérových pozícií. Uplatnenie návrhu kariérneho systému predpokladá vytvorenie dostatočných finančných zdrojov na platové postupy učiteľov a vytvorenie dostatočnej ponuky kontinuálneho vzdelávania.

Ďalšie vzdelávanie učiteľov sa musí zamerať na rozvíjanie kľúčových kompetencií uvedených v školskom zákone a definovaných v štátnom vzdelávacom programe.

Pre predmet slovenský jazyka literatúra:

- komunikácia v štátnom jazyku, posilňovanie vzťahu ku kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám štátu,
- verejná prezentácia textu, verejný prejav,
- pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti,
- analytické a syntetické zručnosti,
- tvorivé zručnosti,
- informačné zručnosti,
- komunikačné zručnosti

Rozvíjanie uvedených kompetencií sú aj obsahom ďalšieho vzdelávania, ktoré pripravila Katedra slovenského jazyka Filozofickej fakulty UKF v Nitre. Ide o vzdelávacie aktivity pre učiteľov, ktoré boli akreditované Akreditačnou komisiou MŠ SR pre ďalšie vzdelávanie. Účastníci kurzov získavajú osvedčenie o získanom vzdelaní s celoštátnou platnosťou vydané podľa § 8 ods. 1 zákona č. 386/1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 387/1996 Z. z. o zamestnanosti v znení zákona č. 70/1997 Z. z. v znení zákona č. 567/2001 Z. z.

Rozvíjanie kompetencií ústnych a písomných spôsobilostí (pre pedagogických pracovníkov a pracovníkov verejnej správy)

Praktická rétorika

Cieľ vzdelávacej aktivity: *zvládnuť verejný pripravený a spontánny hovorený prejav pred skupinou poslucháčov*

Forma záverečnej skúšky: *prezentácia rečníckeho prejavu*

Absolvent zvládne verejný pripravený a spontánny hovorený prejav pred skupinou poslucháčov, osvojí si základy rečníckeho umenia, metodiky prípravy a prednesu rečníckeho prejavu.

Hovorená podoba jazyka v oficiálnej komunikácii a médiách

Cieľ vzdelávacej aktivity: *zvládnuť verejný pripravený i spontánny hovorený prejav (pred skupinou poslucháčov alebo v elektronických médiách)*

Forma záverečnej skúšky: *prezentácia hovorených komunikátov*

Absolvent zvládne verejný pripravený i spontánny hovorený prejav pred skupinou poslucháčov alebo v elektronických médiách so správnou výslovnosťou, bez väčších chýb podľa noriem a kodifikácie spisovného jazyka (výslovnosť, prednes a interpretácia, morfológia, syntax, štylistika).

Jazyková kultúra

Cieľ vzdelávacej aktivity: *školenie v oblasti spisovného slovenského jazyka, ktoré priblíži aktuálny stav jazykovedných poznatkov a ich uplatňovanie v praxi, opíše kodifikovanú podobu štátneho jazyka.*

Forma záverečnej skúšky: *workshop*

Primerané praktické aj teoretické ovládanie štátneho jazyka opreté o štúdium predpísaných jazykových príručiek a zvládnutie poznatkov jazykovej kultúry a ich aplikácia v jazykovej praxi.

Redakčná úprava textov (kurz pre jazykových korektorov)

Cieľ vzdelávacej aktivity:

- *zvládnuť základy práce editora textov,*

- *redakčná úprava textov – grafická a jazyková stránka,*
- *jazykové korektúry,*
- *oboznámiť sa s aktuálnymi kodifikačnými a praktickými príručkami v tlačenej a elektronickej podobe.*

Forma záverečnej skúšky: *praktická skúška (korektúra textu)*

Účastník kurzu si osvojí primerané teoretické vedomosti i praktické zručnosti súvisiace s redakčnou, korektorskou a editorskou činnosťou so zameraním na tvorbu školských časopisov.

Kľúčové kompetencie učiteľa slovenského jazyka

Multimédiá vo vyučovaní slovenského jazyka

Cieľ vzdelávacej aktivity: *oboznámenie sa s možnosťami využitia multimédií na hodinách slovenského jazyka*

Forma záverečnej skúšky: *prezentácia vzorovej vyučovacej hodiny (s použitím IKT)*

Po absolvovaní kurzu bude mať učiteľ prehľad o najnovších informačných komunikačných technológiách, ktoré bude schopný aplikovať priamo v školskej praxi.

Poznávacie exkurzie vo vyučovaní slovenského jazyka

Cieľ vzdelávacej aktivity: *oboznámiť účastníkov s dejinami spisovnej slovenčiny, navštíviť aj konkrétne známe i menej známe miesta, ktoré zohrali dôležitú úlohu v dejinách formovania slovenského jazyka, naučiť sa plánovať a organizovať poznávacie exkurzie.*

Forma záverečnej skúšky: *obhajoba záverečnej práce (návrh exkurzie)*

Účastník kurzu sa oboznámi s dejinami spisovnej slovenčiny priamo na miestach, kde sa formovala, a odborne sa pripraví na organizovanie školských exkurzií v rámci vyučovania slovenského jazyka.

Práca s textom ako metóda a zručnosť

Cieľ vzdelávacej aktivity: *účastníci sa naučia, v ktorých fázach vyučovacej jednotky možno pracovať s textom tak, aby žiaci text vedeli plnohodnotne percipovať, analyzovať, aby na základe percepcie vedeli odpovedať na otázky, aby za pomoci otázok prerozprávali text, aby sa naučili samostatne produkovať komunikát v hovorenej či písanej podobe, aby ich zručnosť prerástla do schopnosti improvizácie na určenú tému, čo je predpokladom ich komunikačnej i profesijnej úspešnosti.*

Forma záverečnej skúšky: *workshop*

Účastníci sa naučia poznávať základné vlastnosti textu a identifikovať prostriedky viazanosti textu.

Čítanie s porozumením

Cieľ vzdelávacej aktivity: *účastníci sa oboznámia s východiskovými podnetmi pre rozvoj čítania s porozumením, spoznajú druhy úloh precvičujúcich čítanie s porozumením a naučia sa ich tvoriť.*

Forma záverečnej skúšky: *praktická skúška (tvorba cvičení)*

Absolvent kurzu zvládne tvorbu úloh zameraných na čítanie s porozumením a bude ich môcť aplikovať vo vyučovacom procese.

Kurz školských knihovníkov

Cieľ vzdelávacej aktivity: *získať základné informácie a praktické zručnosti na výkon funkcie školského knihovníka, oboznámiť sa s funkciou a postavením školských knižníc v rámci legislatívnych noriem knižničného systému SR, o nové trendy v knižnično-informačných službách o knižniciach, informovať o možnostiach uchádzania sa o knihovnícke granty a naučiť vytvárať školské knihovnícke projekty pre uchádzanie sa o finančné prostriedky zo spomínaných grantov.*

Forma záverečnej skúšky: *písomný test*

Absolvent získa základné informácie a praktické zručnosti pre výkon funkcie školského knihovníka, a tým sa zefektívni činnosť školských knižníc.

Mediálna výchova vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry

Cieľ vzdelávacej aktivity: *sledovať jazyk médií, získať mediálnu gramotnosť, schopnosť uplatňovať stratégie kompetentného zaobchádzania s rôznymi druhmi médií a ich produktmi, spôsobilosť zmysluplne, kriticky a selektívne využívať médiá a ich produkty schopnosť vytvoriť si ako občan vlastný názor na médiá na základe prijímaných informácií, schopnosť kriticky posudzovať mediálne šírené posolstvá, objavovať v nich to hodnotné, pozitívne formujúce ich osobnostný a profesijný rast, ale tiež ich schopnosť uvedomovať.*

Forma záverečnej skúšky: *písomný test*

Účastník kurzu si osvojí primerané teoretické vedomosti i praktické zručnosti na kvalitné vyučovanie mediálnej výchovy v rámci slovenského jazyka a literatúry na základných a stredných školách.

Slovenský jazyk v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským

1. Nové trendy vo výučbe slovenského jazyka a literatúry na 1. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským;

2. Slovenský jazyk a literatúra na 2. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským.

Cieľ vzdelávacích aktivít: *účastníkom kurzu poskytnúť čo najkomplexnejší obraz z teórie a praxe vyučovania slovenského jazyka a literatúry ako nematerinského jazyka na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským.*

Forma záverečnej skúšky: *prezentácia vzorovej vyučovacej hodiny*

Absolvent by mal získať najnovšie poznatky z teórie a praxe vyučovania slovenského jazyka a literatúry ako nematerinského jazyka na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským, ktoré by skvalitnili jeho výučbu v duchu ovládania štátneho jazyka SR.

Katedra slovenského jazyka Filozofickej fakulty UKF organizuje aj **krátkodobé kurzy podľa vyhlášky MŠ SR č. 42/1996 Z. z. o ďalšom vzdelávaní** vhodné pre celé kolektívy škôl alebo predmetové komisie. Ďalšie informácie o vzdelávacích aktivitách, ich obsahu, hodinovej dotácii, cenách a lektoroch sa nachádzajú na webovej stránke www.ksj.ff.ukf.sk.

Vzdelávacie aktivity umožnia učiteľom rozvíjať a zdokonaľovať svoje komunikačné schopnosti, ústny a písomný prejav. Pedagógovia priamo ovplyvňujú to, čo sa žiaci učia, ich zručnosti, postoj k učeniu a vzdelávaniu, a preto bude dôležité, aby sa celoživotne vzdelávali všetci pedagógovia, nielen tí, ktorí majú najväčšiu motiváciu.

LITERATÚRA

Koncepcia MŠ SR profesijného rozvoja učiteľov v kariérovom systéme (www.minedu.sk)

Zákon NR SR č. 245/ 2008 Z. z. z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon NR SR č. 386/ 1997 Z. z. o ďalšom vzdelávaní a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 387/ 1996 Z. z. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

Vyhláška MŠ SR č. 42/1996 Z. z. o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov.

Nový lexikografický a literárnohistorický projekt

Miloslav Vojtech

(Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave)

V ponuke literárnohistorických prehľadových príručiek už roky absentuje systematická publikácia slovníkového typu, ktorá by v komplexnosti zmapovala literárne smery, prúdy, tendencie, obdobia či literárne školy v slovenskej literatúre¹. Toto prázdne miesto sa snaží vyplniť projekt *Slovníka literárnych epoch, období, smerov, generácií, škôl a manifestov v slovenskej literatúre*, ktorý postupne realizuje kolektív pracovníkov Katedry slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Projekt (po úspešnej finalizácii) prinesie nové a systematické spracovanie problematiky, inovovaný, komplexný a ideologicky nezaťažený pohľad na problematiku literárnych epoch, období, smerov, generácií, literárnych škôl a manifestov, ktoré sa vyskytli v dejinách slovenskej literatúry od jej počiatkov po súčasnosť. Prínosom pripravovanej slovníkovej publikácie bude predovšetkým predstavenie slovenskej literatúry v komparatívne podložených súradniciach európskych umeleckých a literárnych prúdení a tendencií, poukázanie na vzťah „univerzálneho“ a „svojského“ v podobách jednotlivých literárnych smerov v našom kultúrnom priestore a na súvislosti medzi realizáciou jednotlivých umeleckých smerov, prúdov a tendencií v literatúre a iných druhoch umenia².

Projekt chce nadviazať jednak na staršie metodologické impulzy z oblasti výskumu literárnych období a smerov (Felix Vodička, Mikuláš Bakoš) a rozvinúť predovšetkým tie impulzy, ktoré otvárajú priestor pluralitnejšiemu chápaniu týchto otázok: predovšetkým na výskumy Oskára Čepana dotýkajúce sa problematiky slovenského romantizmu, realizmu a medzivojnovnej literatúry, na práce Milana Hamadu venujúce pozornosť otázkam vzťahu barokovej

¹ Z tejto oblasti existujú len parciálne a často metodologicky prekonané a niekedy aj protirečivé a ideologicky limitované pohľady na jednotlivé literárne smery a problémy v prácach orientovaných literárnohistoricky a literárnoteoreticky, z ktorých viaceré sú poznačené dobou svojho vzniku.

² Projekt chce nadviazať jednak na staršie metodologické impulzy z oblasti výskumu literárnych období a smerov (Felix Vodička, Mikuláš Bakoš) a rozvinúť predovšetkým tie impulzy, ktoré otvárajú priestor pluralitnejšiemu chápaniu týchto otázok: predovšetkým na výskumy Oskára Čepana dotýkajúce sa problematiky slovenského romantizmu, realizmu a medzivojnovnej literatúry, práce Milana Hamadu venujúce pozornosť otázkam vzťahu barokovej a obrodeneckej literatúry ako aj na ďalšie novšie čiastkové práce slovenských literárnych vedcov, inovatívnym spôsobom reflektujúcich jednotlivé segmenty literárneho procesu slovenskej literatúry.

a obrodeneckej literatúry, ako aj na ďalšie novšie čiastkové práce slovenských literárnych vedcov, inovatívnym spôsobom reflektujúcich jednotlivé segmenty literárneho procesu slovenskej literatúry. Rovnako chce nadviazať na výskumný potenciál Katedry slovenskej literatúry a literárnej vedy FF UK v Bratislave, ktorej pracovníci a zároveň autori pripravovanej publikácie majú už dlhoročnú skúsenosť s literárnohistorickým výskumom tohto typu. Tejto syntetizujúcej lexikografickej publikácií totiž predchádzal systematický literárnohistorický výskum orientovaný na celý rozsah slovenských literárnych dejín, ktorého výstupmi boli početné štúdie, vedecké monografie³ i syntetizujúce učebnice a príručky⁴.

V rámci prípravnej fázy riešenia projektu sa ako akútne ukázalo zmapovanie výkladov základnej literárnohistorickej taxonomickej terminológie (výklad termínov literárna epocha, obdobie, smer, generácia, tendencia, škola, manifest) v slovenskej literárnej vede, ich nové definovanie (resp. redefinovanie) a vymedzenie v súlade s trendami najnovšieho literárnovedného výskumu. Táto literárnohistorická taxonomická terminológia bude zmapovaná v rámci úvodnej kapitoly slovníka, ktorá bude mať charakter komplexnej metodologickej orientovanej štúdie k problematike chápania literárnych období, smerov, generácií, škôl a manifestov v slovenskej literatúre. V rámci prípravnej fázy projektu sa rozpracovali a naformulovali metodologické východiská skúmania (predovšetkým spôsoby typologického vymedzenia a špecifikácie skúmaných javov, ich komplexná charakteristika a systematizácia) a vypracovala sa pracovná verzia heslára projektu, ktorý zahŕňa jednotlivé literárne epochy, smery, obdobia, literárne skupiny, generácie a literárne tendencie. Tento heslár sa priebežne aktualizuje, spresňuje a dopĺňa (jeho pracovnú verziu ponúkame v závere príspevku). Vlastné jadro práce na slovníku bude predstavovať koncipovanie parciálnych štúdií k problematike jednotlivých literárnych epoch, období, smerov, generácií, škôl a manifestov s orientáciou na

³ Ide napríklad o monografie ČÚZY, Ladislav: *Literárnoestetická koncepcia Ľudovíta Štúra v prednáškach o poézii slovanskej*. Nitra : UKF 2004; KÁKOŠOVÁ, Zuzana: *Kapitoly zo slovenskej literatúry. 9. – 18. storočie. Typológia a poetika stredovekej, renesančnej a barokovej literatúry*. Bratislava: Univerzita Komenského 2001; KRČMÉRYOVÁ, Eleonóra: *Poznámky k prozaickej (de)generácií. Pohľady na slovenskú mladú prózu 90. rokov*. Bratislava : Stimul 2008; ROBERTSOVÁ, Dagmar: *Nerozrezaná dráma. O slovenskej dráme a divadle v rokoch 1945–49*. Bratislava : Univerzita Komenského 2007; VOJTECH, Miloslav: *Od baroka k romantizmu. Literárne smery a tendencie v slovenskej literatúre v rokoch 1780–1840*. Bratislava : Univerzita Komenského 2003; VOJTECH, Miloslav: *Literatúra, literárna história a medziliterárnosť*. Bratislava : Univerzita Komenského 2004.

⁴ Predovšetkým je potrebné spomenúť dlhodobý edičný projekt katedry *Portréty slovenských spisovateľov I – IV*. Bratislava : Univerzita Komenského 1998, 2002, 2003, 2007; *Slovník slovenských spisovateľov*. Bratislava : Kaligram & Ústav slovenskej literatúry SAV 2005; trojväzbovú literárnohistorickú príručku *Panoráma slovenskej literatúry I. – III*. Bratislava : SPN 2004, 2005, 2006 a literárnohistorickú syntézu ČÚZY, Ladislav – HOCHÉL, Igor – KÁKOŠOVÁ, Zuzana: *Slovenská literatúra po roku 1989*. Bratislava : LIC 2007.

ich komplexné historicko-poetologické charakteristiky. Tieto štúdie sa v modifikovanej podobe stanú podkladom jednotlivých štandardizovaných slovníkových hesiel. Práca na heslách bude jadrom práce v ďalšej fáze koncipovania publikácie a záverečnú etapu jej koncipovania bude tvoriť redakčná práca na publikácií slovníkového typu.

Pripravovaná publikácia by mala umožniť skvalitniť úroveň vysokoškolského a stredoškolského vzdelávania. Typ publikácie slovníkového typu sa stane určite vhodnou študijnou príručkou pre študentov slovakistiky, filologických odborov, estetiky, dejín umenia, ale aj pre študentov stredných škôl a pre všetkých záujemcov o našu národnú kultúru a literatúru.

Pracovná verzia heslára *Slovníka literárnych epoch, období, smerov, generácií, škôl a manifestov v slovenskej literatúre*

Absurdná dráma	Hlasisti
Alamodová poézia	Humanizmus
Anakreontika / Anakreontská poézia	Impresionizmus
Antika	Jungmannovská generácia
Avantgarda	Katolícka moderna
Barok	Klasicizmus
Básnici sujetu	Konkretisti
Bernolákovci	Konštruktivizmus
Biedermeier	Kritický realizmus
Byronizmus	Kubizmus
Dadaizmus	Kurtoázna literatúra
DAV	Literatúra po roku 1945
Dekadencia	Lyrizovaná próza
Dekonštrukcia /	Magický realizmus
Dekonštruktivizmus*	Manierizmus
Empírový klasicizmus	Matičné obdobie
Existencializmus	Medzivojnová literatúra
Expresionizmus	Mesianizmus
Feminizmus	Moderna → Slovenská literárna
Fin de siècle	moderna
Folklór	Nadrealizmus
Formálna metóda → Ruská formálna metóda*	Národné obrodienie
Futurizmus	Naturalizmus
Gongórizmus	Naturizmus
Gotika → Románsko-gotické obdobie	Novoromantizmus
Hermeneutika*	Nový román
Historizmus	Od romantizmu k realizmu →
	Postromantizmus
	Ornamentálna próza

Osamelí bežci	Ruská formálna metóda*
Osvietenstvo / Osvietenská literatúra	Samizdatová literatúra
Osvietenský klasicizmus	Secesia
Parnasizmus	Sentimentalizmus
Poetizmus	Schematizmus
Postmoderna / Postmodernizmus	Socialistický realizmus
Postromantizmus	Staršia slovenská literatúra
Postštrukturalizmus*	Staroslovienská literatúra
Pozitivizmus*	Stredoveká literatúra
Pražský lingvistický krúžok	Súčasná literatúra
Predmetno-pragmatický prúd romantizmu	Surrealizmus → Nadrealizmus
Preromantizmus	Symbolizmus
Proletárska literatúra	Štrukturalizmus*
Puchmajerovci	Štúrova škola
Realizmus	Štúrovci
Renesancia	Trnavská skupina
Rokoko	Underground
Romantizmus	Vagantská poézia
Ruralizmus	Vitalizmus

Poznámky k hesláru:

- Heslá označené * sa dotýkajú smerov z oblasti literárnej vedy a literárnovednej metodológie
- Heslár obsahuje viaceré položky, ktoré sa ako samostatné literárne smery v našej literatúre nerealizovali. V týchto prípadoch by malo ísť o zmapovanie ich recepcie v našom kultúrnom priestore*

* Príspevok vznikol v rámci grantu VEGA 1/0243/08 Slovník literárnych epoch, období, smerov, generácií škôl a manifestov v slovenskej literatúre.

Konečne je na svete olympiáda zo slovenského jazyka

Eva Vrbanová

(Gymnázium Einsteinova Bratislava)

K predmetovým olympiádam vyhlasovaným Ministerstvom školstva Slovenskej republiky, ktoré sú organizované na Slovensku, konečne patrí aj olympiáda zo slovenského jazyka. Slovenská asociácia učiteľov slovenčiny na podnet svojich členov – učiteľov slovenského jazyka už niekoľko rokov vyvíjala snahu o jej uskutočnenie.

Po schválení organizačného poriadku olympiády ministrom školstva sa predsedníčkou celoslovenského výboru olympiády na návrh Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny stala PaedDr. Mária Melichárová. Nakoľko bolo potrebné zrealizovať súťaž v prebiehajúcom kalendárnom roku, celoslovenský výbor rozhodol, že zorganizuje 0. ročník olympiády. Sme veľmi radi, že sa podaril zrealizovať napriek tomu, že krajské školské úrady nemali na okresné a krajské kolá pridelené finančné prostriedky. Členovia celoslovenského výboru olympiády sú veľmi radi, že pracovníci Krajského školského úradu v Bratislave, Iuventy i stovky učiteľov slovenského jazyka hľadali cestu ako súťaž uskutočniť a nie naopak.

Po dlhých úvahách výbor rozhodol, že olympiáda bude pozostávať z troch častí. Prvá časť bola zameraná na čítanie s porozumením a riešenie úloh nadväzujúcich na text. Druhou bola transformácia textu na iný žáner a v tretej, ústnej časti, mali súťažiaci reagovať na aktuálne spoločenské témy, ktoré súviseli s textami.

Na jeseň sa uskutočnili školské, okresné a krajské kolá súťaže. Účasť žiakov na krajských kolách dokázala, že záujem o olympiádu je. V niektorých krajoch, napr. v Banskobystrickom kraji, sa súťaže zúčastnilo takmer sto súťažiacich.

Celoslovenské kolo prebehlo 4. – 5. decembra 2007 v Gymnáziu Alberta Einsteina v Bratislave. Zúčastnili sa ho zástupcovia všetkých krajov. Úspešní boli všetci súťažiaci, ktorí účasťou na súťaži prejavili svoj vzťah k rodnému jazyku, reprezentovali svoj kraj a školu. Podľa organizačného poriadku prebiehala súťaž v troch kategóriách. Víťazmi v jednotlivých kategóriách sa stali:

Kategória A

(3. a 4. ročník strednej školy, septima a oktáva osemročných gymnázií):

- 1. miesto – **Zuzana Kohútová**, Gymnázium, Okružná ul., Zvolen
- 2. miesto – **Tatiana Janíková**, Gymnázium, Varšavská ul., Žilina
- 3. miesto – **Eva Radimáková**, Gymnázium, Sereď

Kategória B

(1. a 2. ročník strednej školy, kvinta a sexta osemročných gymnázií):

- 1. miesto – Peter Bobula, Spojená škola, Metodova ul., Bratislava
- 2. miesto – Zuzana Slaninková, Gymnázium J. Jesenského ul., Bánovce nad Bebravou
- 3. miesto – Dana Gabajová, PSLG, Revúca

Kategória C

(8. a 9. ročník ZŠ, tercia a kvarta osemročných gymnázií)

- 1. miesto – Alexandra Madaraszová, ZŠ Černyševského ul., Bratislava
- 2. miesto – Michaela Bušíková, ZŠ Radošina
- 3. miesto – Kristína Nálešniková, ZŠ Juh, Vranov nad Topľou

So zadaniami 1. časti olympiády väčšina súťažiacich nemala problémy. Určité ťažkosti sa vyskytli v druhej časti, niektorí žiaci totiž nedokázali transformovať text. Problémy robila napr. úloha prepracovať text ako charakteristiku, úvodník a pod. Tretia časť bola realizovaná netradične. Súťažiaci dostali zadanie hneď po písomnej časti. Pripravovať sa na ústnu časť mohli až do druhého dňa, pričom mohli využiť internet, ktorý im sprístupnilo gymnázium, prípadne iné zdroje informácií. Porota bola s ich vystúpeniami veľmi spokojná, aj keď treba povedať, že práve v tejto časti súťaže vystupujúci najzreteľnejšie prejavili svoje osobitosti: rozhľad, schopnosť zostaviť text a zaujímavosť ho predniesť publiku.

Správa o činnosti Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny za obdobie 2005 – 2008

Eva Vrbanová

(Gymnázium Einsteinova Bratislava)

Slovenská asociácia učiteľov slovenčiny (SAUS) vznikla na podnet učiteľov a sympatizantov slovenčiny pred šiestimi rokmi. Ako jedna z mála asociácií učiteľov nezanikla a rozvíja svoju činnosť naďalej. Má okolo 250 členov z celého Slovenska. Už dve funkčné obdobia stojí na jej čele Rada SAUS v takmer pôvodnom zložení a traja členovia kontrolného výboru.

Činnosť SAUS sa realizuje v súlade so stanovami organizácie. Zameriava sa na podporu výučby slovenského jazyka a literatúry ako štátneho jazyka, podľa možnosti sa vyjadruje k obsahu slovenského jazyka ako vyučovacieho predmetu, spôsobu jeho výučby, hodnoteniu na vyučovacích hodinách, vyjadruje sa k maturitným skúškam zo slovenského jazyka a literatúry, presadzuje záujmy učiteľov slovenského jazyka a literatúry vo vzťahu k vládny organizáciám a štátnym inštitúciám. Pri rokovaníach so štátnymi orgánmi, inštitúciami a organizáciou podujatí Rada SAUS ráta s nevyhnutnou podporou členskej základne, chce prezentovať jej názory. Jej činnosť je však limitovaná pracovnými povinnosťami a tiež finančnými prostriedkami, ktorými disponuje, to znamená členskými príspevkami. Určite si všetci uvedomujete, že vplyv našej organizácie na riešenie problémov týkajúcich sa slovenčiny, nemožno preceňovať.

Na podujatiach SAUS sa viackrát zúčastnili zástupcovia Ministerstva školstva SR, Štátneho pedagogického ústavu a Štátnej školskej inšpekcie. Členovia Rady SAUS boli prítomní na niekoľkých zasadnutiach, ktoré organizoval Štátny pedagogický ústav, Ústredná predmetová komisia slovenského jazyka i Ministerstvo školstva SR. Nadriadené inštitúcie naše pripomienky a návrhy však nie vždy akceptovali. Na formulovaní mnohých, naozaj závažných pripomienok sa podieľali členovia SAUS, ktorí sa zúčastnili na konferenciách, seminároch a valných zhromaždeniach SAUS.

Členovia Rady SAUS pripomienkovali materiály k realizácii generálnej a maturitnej skúšky, obrátili sa listom na Štátny pedagogický ústav a Ministerstvo školstva SR, v ktorých vyjadrili svoj postoj k redukcii vyučovacích hodín na základnej škole v súvislosti s novým školským zákonom. Podporili vydanie nových alternatívnych učebníc slovenského jazyka na základných i stredných školách.

Na príprave pedagogických materiálov ŠPÚ týkajúcich sa generálnej a maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry a tiež zmien vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry v súvislosti s novým školským zákonom parti-

cipovali naši členovi, PhDr. Katarína Hincová, PhD., PhDr. M. Lapitka, Mgr. Eva Péteryová a Mgr. Daniela Petriková.

Rada SAUS sa zaoberala materiálom *Cesty ku skvalitňovaniu školského systému*, ktorý jej poskytla Slovenská pedagogická spoločnosť a Jednota slovenských matematikov a fyzikov pri SAV. Predložený dokument zhŕňal niekoľko rokov diskutované problémy školstva.

Za najvýznamnejší bod činnosti považuje Rada SAUS sprostredkovanie informácií o aktuálnych otázkach týkajúcich sa slovenčiny svojim členom. Preto v poslednom funkčnom období usporiadala 23. – 24. marca 2006 konferenciu v Liptovskom Mikuláši a 8. – 9. februára 2007 odborný seminár v priestoroch Inštitútu pre verejnú správu v Bratislave¹. Podujatia splnili cieľ, účastníci získali nové informácie a Rada asociácie zároveň získala názory učiteľov z praxe.

Za jeden z najväčších úspechov uplynulého funkčného obdobia považuje Rada SAUS to, že sa jej podarilo po mnohoročných snaženiach uviesť do života olympiádu zo slovenského jazyka a literatúry. Po vypracovaní stanov olympiády, jej začlenení medzi súťaže organizované Ministerstvom školstva Slovenskej republiky, Rada SAUS predložila ministrovi školstva návrh na menovanie celoslovenského výboru olympiády. Členovia Rady SAUS sa stali jeho členmi a participovali na realizácii nultého ročníka. Informácie o olympiáde a ďalších aktivitách Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny môžete nájsť na našej internetovej stránke www.saus.org.

¹ Výstupmi z podujatí boli zborníky *K problematike vyučovania materinského jazyka a literatúry*. Editor Miloslav Vojtech. Bratislava : Univerzita Komenského 2006 a *K problematike vyučovania materinského jazyka a literatúry II*. Editor Miloslav Vojtech. Bratislava : Univerzita Komenského 2007.